

MOJ DOM

Glasilo Pokrajinske zveze društev hišnih posestnikov za Slovenijo v Ljubljani.

Izhaja 8 krat letno. - Uredništvo in upravljanje je v Salendrovi ulici števil. 6. - Telefon števil. 4283.
Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani. - Odgovorni urednik Ivan Frelih.

Štev. 6.

Ljubljana, 30. avgusta 1940

Leto XX

K vprašanju o stanovanjskih omejitvah

(Dr. Mirko Košutič, predsednik Glavne zveze društev hišnih in zemljiških posestnikov v Zagrebu.)

(Konec.)

Notorno je, da je do ukinitve teh omejitev (l. 1930) povsem zamrla gradbena delavnost. Po ukinitvi teh omejitev je bilo sezidano v Zagrebu na tisoče zdravih in komfortnih stanovanj. Nadalje so najemnine na temelju zakona o ponudbi in povpraševanju silno padle, ker je sam ta zakon reguliral najemnine za stanovanja in lokale.

Za časa stanovanjskih omejitev so se dogajale s strani stanovanjskih najemnikov velike zlorabe na račun velikega dela meščanstva — podnajemnikov, katerim so oddajali stanovanja za izredno visoke najemnine, dočim so hišnim posestnikom plačevali nizke, z zakonom določene najemnine. Tako so najemniki bogatili na račun hišnih posestnikov, kateri so stradali in propadali.

Mi smo proti vsaki zlorabi liberalnega gospodarskega sistema na področju hišne posesti, pa smo tudi za to, da in konkretno, kjer se taka zloraba ugotovi, uporabi sila. Smo pa proti temu, da se uvedejo nesrečne stanovanjske omejitve, katere so svoječasi hišni posesti zadale smrtonosen udarec, a s tem prinesle ogromno škodo vsemu narodnemu gospodarstvu.

Uvesti prisilno odreditev najemnin bi značilo napraviti ogromno škodo vsemu narodnemu gospodarstvu. Predvsem bi postalo dvomljivo plačilo davkov in javnih dajatev, zatem plačilo obresti na hipoteke, katere bremenijo hišno posest; nato pa bi nastalo veliko pomanjkanje dela in zaposlitve, ker bi prestala vsaka gradbena delavnost ter bi zaradi nezaposlitve trpeli tako delavec kot obrtnik oziroma graditelj, v

veliki meri pa tudi trgovina in industrija. V naših gospodarskih prilikah živijo vsi ti v glavnem od gradbene delavnosti in od stalnega vzdrževanja hišne posesti.

Da bi zamogla hišna posest tej svoji nalogi ustreči, mora imeti tudi za to nujne dohodke, katerih se ne sme v nobenem primeru odvzeti brez ogromnih škod za celokupnost.

Za najemnike, katerih dohodki ne zadoščajo za plačevanje potrebnih najemnin, mora skrbeti banovina in država — z doplačilom za nepopolno najemnino (kot je to v Nemčiji). To breme pa niso dolžni nositi samo hišni posestniki, katerim mora biti osiguran tak minimalni dohodek, kateri je potreben za održavanje in očuvanje hišne posesti. Treba je vedeti, da hišna posest predstavlja ogromni del narodne imovine ter vrši z graditvijo narodu potrebnih stanovanj in zaposlovanjem delavcev, obrtnikov itd. veliko socialno nalogo.

Hišni posestniki imajo pravico zahtevati, da se jim v najemni zasigura normalno obrestno mero od glavnice, vložene v hišo, amortizacijo vložnega kapitala, pa tudi stalna nagrada za upravo hiše, katera zahteva tudi mnogo truda in časa in mora biti nagrajena tako, kot vsako drugo delo. Prepričan sem, da v Zagrebu nima hiše — morda z izjemo poedinih hiš v strogem središču — katerih dohodki bi zadoščali komaj pravično postavljenim zahtevam hišnih posestnikov. Samo to dejstvo dovoljno dokazuje, da ni pravična zahteva, da bi se hišni posesti v mestu Zagrebu in drugih mestih banovine Hrvaške postavljale kate-rekoli stanovanjske omejitve.

banovinah kraljevine Jugoslavije. Nikakor ne gre, da bi bili v eni banovini hišni posestniki na boljšem, prejeli višje dohodke, dasiravno imajo primerno nižje avtonomne doklade. Člen 105. ustave kraljevine Jugoslavije izrecno določa, da je davčna obveznost občina in vse državne davščine so enake za vso državo. V smislu tega zakonitega določila je popolnoma upravičena želja, da se dovoli v ostalih banovinah povišanje najemnin, kakor je to dovoljeno v banovini Hrvatski.

Gosp. ministra si usoja Pokrajinska zveza društev hišnih posestnikov za Slovenijo v Ljubljani, katera obsega 20 društev hišnih posestnikov, prositi, da blagovoli v najkrajšem času dovoliti naprošeno povišanje najemnin v primerih kakor je to določeno v banovini Hrvatski.

Kako nujna je potreba dovolitve takega povišanja, dokazuje sledeči primer: v lepi III. nadstropni hiši, na ugodni točki mesta Ljubljane je stanoval najemnik 25 let. Ker je bil zasebni uradnik, je imel malo pokojnino, v visoki starosti nad 80 let, je postal v zanjih letih bolan, zato mu hišni lastnik ni povišal najemnine, ki jo je plačeval za 3 velike sobe z vsemi pritliklinami za mesečnih malenkostnih 600 din. Po smrti tega najemnika je hišni lastnik vse njegovo bivše stanovanje moderniziral, belo emajliral, napravil nove parkete in lepo, moderno kopalnico, ki jo poprej ni bilo. Vsa adaptacija tega stanovanja je stala hišnega lastnika 35.000 din. Primerna cena za tako modernizirano stanovanje s tremi velikimi sobami, lepo kuhinjo, sobo za služkinjo, jedilno shrambo, angleškim straniščem, novo kopalnico, bi bila v Ljubljani 1100 dinarjev mesečno, a zaradi navedene naredbe pa hišni lastnik ne sme povišati na primerno najemnino, temveč mora to stanovanje še nadalje oddajati za bagatelno najemnino mesečnih 600 din.

Ta primer gosp. ministru jasno dokazuje, kako nujna je potreba spremembe sprejete navedene uredbe in dovolitve povišanja najemnin vsaj v toliko, kolikor je dovoljeno v banovini Hrvatski.

Gosp. minister, prosimo Vas, da izvolite tudi ob tej priliki sprejeti izraze našega posebnega spoštovanja.

Obenem smo naprosili Društvo hišnih in zemljiških posestnikov v Beogradu za intervencijo pri gosp. ministru socialne politike in pri pristojnem referentu, ker je zadeva važna tudi za vse ostale banovine.

II. Odpis zgradarine za najemnike v vojaški službi.

Na predlog naše Pokrajinske zveze je Glavna zveza društev hišnih in zemljiških posestnikov v Zagrebu pri ministrstvu financ, oddelek za davke na roke g. ministra financ dr. Jurija Šutej, vložila sledečo spomenico:

Nove naše spomenice glede najemnin

I. Za povišanje najemnin.

Pokrajinska zveza društev hišnih posestnikov za Slovenijo v Ljubljani je poslala gosp. dr. Srgjanu Budisavljeviću, ministru za socialno politiko in nar. zdravje v Beogradu, naslednjo spomenico za dovolitev povišanja najemnin v gotovih primerih.

Dne 25. septembra 1939. je izšla v »Službenih novinah kraljevine Jugoslavije« števil. 218/LXXV/583 uredba z zakonsko močjo o pobijanju draginje in brezvestne špekulacije. V 2. odstavku člena 11. te uredbe se določa, da se najemnine za poslovne prostore in stanovanja ne smejo povišati in ne smejo biti višje kot so bile na dan 1. septembra 1939.

Banska vlast banovine Hrvatske, oddelek za obrt, industrijo in trgovino, je izdala dne 20. junija 1940., števil. 34.635-VII 1940

navodila, v katerih primerih se sme najemnina povišati. Prepis teh navodil si usojamo priložiti. Po teh navodilih se sme v banovini Hrvatski od 1. septembra 1939. sporazumno povišati najemnino za stanovanja in lokale, katera se adaptirajo (z napravo kopalnice, napeljavo plina, z dožitkom). Tedaj pri vseh delih, s katerimi se notranja in prometna vrednost stanovanja ali lokala poveča, da so postala vrednejša v razmerju povišanja vrednosti stanovanja oziroma lokala.

V banovini Hrvatski je tedaj v navedenih primerih dovoljeno povišanje najemnine, česar pa v Sloveniji ni, t. j. v dravski banovini ni dopuščeno in so zato posestniki izpostavljeni, da bi bili lahko tudi v takih primerih kaznovani, kakor določa odstavek 1., čl. 11. navedene uredbe. Nadalje niso deležni povišanja, ki so ga dosegli v banovini Hrvatski, v vseh ostalih

Z uredbo o odložitvi plačevanja najemnin, ki jih dolgujejo osebe, poklicane v vojaško službo, je predvideno v členu 1., da najemniki, poklicani v vojaško službo za najmanj 15 dni, dokler so v tej službi in še 3 mesece po odpustitvi iz te službe, niso dolžni plačevati najemnin za stanovanja in lokale, ki jih imajo v najemu.

S to uredbo je prizadetih mnogo in mnogo hišnih lastnikov, ker jim najemniki na podlagi tega predpisa ne plačujejo dogovorjene najemnine, medtem ko na drugi strani davčne oblasti brez odloga izterjujejo dospele davke od hišnih lastnikov.

Mi smo že koncem preteklega leta prosili, da se z uredbo izda predpis, po katerem se ima odložiti plačevanje davkov vsem onim hišnim lastnikom, kateri zmorejo dokazati, da jim najemniki ne plačujejo dogovorjene najemnine, ker se nahajajo v vojni službi. Nadalje, da se predvidi v uredbi, s katero bi se izvršil odpis davka za neplačane najemnine in to kratkim potom na podlagi izjave hišnega lastnika pred občinskim (mestnim) poglavarstvom, da hišni lastnik odpusti plačilo dolžne najemnine najemniku, ker je slednji brez premoženja, a da hišnemu lastniku ni potreba izvesti sodnega postopka.

Pripominja se, da se odložitve plačila najemnin poslužujejo vsi najemniki, brez ozira, ali so zmožni, ali ne, zadostiti svojim obveznostim. Posebno se poslužuje odložitve delavstvo, katero se na ta način zadolžuje in ne more biti tudi v bodoče v materialni možnosti nastali dolg poravnati, ko bo prišlo iz vojne službe in ne bo imelo povišanih dohodkov, iz dosedanjih dohodkov, kateri so pod minimum eksistence, zakar ne bo moglo plačati dospele najemnine in odplačevati še dolžne najemnine.

Zaradi tega smemo trditi, da bo zaradi navedene uredbe nastala velika izguba na dohodkih za hišne lastnike, zato je neizogibno potrebno, da se zaradi zgoraj navedenih razlogov napravijo predpisi za olajšanje plačila zgradarine.

Z ozirom na navedena dejstva prosimo, da se nujno izdajo potrebna navodila podrejenim davčnim oblastem glede plačila zgradarine z dokladami vred, kakor tudi glede posebnega prispevka za narodno obrambo.

Prosimo, da se nam na to spomenico dá pismeni odgovor, da zamoremo o tem obvestiti naše zvezne organizacije.

III. Za spremembo odnosno razveljavljenje uredbe za najemnike v vojaški službi.

Gosp. dr. Laza Markoviću, ministru za pravosodje, je Glavna zveza v imenu organiziranih hišnih lastnikov predložila sledečo spomenico:

Z uredbo o odložitvi plačevanja najemnin, ki jih dolgujejo osebe, poklicane v vojaško službo, je predvideno v členu 1., da najemniki, poklicani v vojaško službo za najmanj 15 dni, dokler so v tej službi in še 3 mesece po odpustitvi iz te službe, niso dolžni plačevati najemnin za stanovanja in lokale, ki jih imajo v najemu.

Mi smo Vas, gospod minister, že povodom načrta navedene uredbe opozorili na to, da bodo s predpisi te nove uredbe imeli hišni posestniki veliko materialno škodo, ki se bo zlasti pokazala v pogledu izpolnjevanja obveznosti napram državi, banovinom in občinam.

Predvidene posledice niso izostale. Število vojnih obveznikov, pozvanih v vojaško službo, raste iz dneva do dneva. Lahko rečemo, da je skoro vsak drugi polnoletni državljani poklican v vojno službo, ali pa še bo, da bodo tako posebno mali in sred-

nji hišni posestniki ostali sploh brez dohodkov od svojih hiš, dočim z druge strani morajo prav ti hišni posestniki zadostovati svojim obveznostim.

Z Vašim dopisom koncem preteklega leta ste nam tolmačili glede plačevanja odgodenih dolžnih najemnin. Pa praksa je popolnoma drugačna. Znano Vam je, da se večji del pozivajo v vojaško službovanje v mestih delavci in nameščenci. To so meščani, kateri živijo iz meseca v mesec od svojih nestalnih in skromnih dohodkov. Ako se ti meščani enkrat zadolže, potem za plačilo takega dolga nastane vprašanje, kako in na kak način naj plačajo poleg redne, dogovorjene najemnine še 50 odstotkov na račun odplačila dolžne najemnine, ker ko se bodo ti meščani vrnili iz vojne službe, bodo njih njih dohodki isti kot prej.

Na podlagi dosedanje prakse je razvidno, da bodo hišni posestniki izgubili večji del tu tako zvano odpuščeno najemnino, dočim bodo z druge strani davčne uprave brez ozira na tak položaj prisilno izterjevale dospele davke.

Gosp. minister, mi smo prepričani, da bodele sami sprevideli škodo navedene uredbe, zakar Vas prosimo, da z ozirom na to, ker se ne nahajamo v vojni in ker upamo, da hočejo velesile skoro skončati dosedanje vojno, razveljavijo to uredbo.

V kolikor bi Vi to ne mogli napraviti iz kakršnih koli razlogov, Vas prosimo dvoje:

1.) da se spremeni prepis čl. 1. s tem, da vojni obveznik ni dolžan plačati dogovorjene najemnine za toliko časa, dokler je v vojni službi ali dokler se z iste ne vrne, ima pa prihodnji mesec plačati dospelo najemnino in 50 odstotkov najemnine, katero je ostal dolžan, ko je bil v vojni službi.

S tem bi odpadel predpis o odgoditvi za nadaljnje tri mesece, kar je nepravilno in nemoralno, ker čim se je vojni obveznik vrnil, ima po zakonu o delu pravico, da se ga zopet sprejme v službo, kjer je bil prej, in mu teko dalje njegovi redni dohodki. Za časa trajanja vojne službe, pa je njegova obitelj itak prejemale podporo od države.

2.) Da se v zvezi s to uredbo vneso predpisi po ministrstvu financ, s katerimi se odobrava odpis zaostalih davkov, ki odpadejo na odgodene neplačane najemnine vojnih obveznikov, odnosno predpis o odpisu davkov v onih primerih, kjer se hišni posestnik odreče plačilu zaostale dolžne najemnine.

V tem smislu smo se danes obrnili tudi na g. ministra financ, a Vas, gosp. minister, prosimo, da bi tudi Vi izvolili z Vaše strani podpreti naše zahteve, da bomo mogli o rešenju te naše spomenice obvestiti naše zvezne organizacije.

Banovinski proračuni

Medtem ko so s 1. aprilom stopile v veljavo v državnem finančnem gospodarstvu proračunske dvanajstine za 4 mesece, so vse banovine dobile redne proračune za leto 1940/41. Skupna vsota proračunov vseh banovin, razen banovine Hrvatske, znaša 752.8 milijona din, pri čemer so upoštevani tudi proračuni banovinskih fondov. Ta skupni znesek proračunov dravske, drinske, dunavske, vardarske, vrbanske, moravske in zetske banovine je v primeri z l. 1939/40 povečan za 24.4 milijona din. Vsota proračunov brez fondov pa znaša 695.3 milijona din, t. j. za 12 milijonov več. Nasproti zadnjemu proračunu kažejo proračuni posameznih banovin, skupaj s proračuni fondov, naslednje spremembe (v milijonih din):

	prorač. za l. 1940/41	razlika naspr. l. 1939/40
dravska banovina	206.6	+6.1
dunavska	227.1	+8.7
drinska	84.9	-0.7
vardarska	69.3	+9.7
vrbska	39.1	-3.1
moravska	66.8	+3.8
zetska	38.7	-1.4

Povečanje izkazujejo proračuni dravske, dunavske, vardarske in moravske banovine. Proračun dunavske banovine se je povečal, čeprav se je ozemlje te banovine zaradi priključitve srezov Ilok in Šid k banovini Hrvatski zmanjšalo. Zmanjšanje proračunov drinske, vrbanske in zetske banovine pa je predvsem posledica zmanjšane teritorije teh banovin. Drinska banovina je morala odstopiti banovini Hrvatski tri sreze, namreč Travnik, Fojnica in Brčko, vrbaska banovina je izgubila dva sreza, Drventin in Gradačac, zetska banovina pa dubrovniški srez.

Banovinske doklade k neposrednim davkom so ostale skoro brez sprememb in se pobirajo v posameznih banovinah v naslednji izmeri:

banovina	banovinska doklada		
	redna in cestna	šolska	skupaj
dravska	50 %	35 %	90 %
Hrvatska	35 %	20 %	55 %
moravska	25 %	25 %	50 %
vardarska	20 %	30 %	50 %
zetska	25 %	20 %	45 %
drinska	25 %	15 %	40 %
vrbska	20 %	10 %	30 %

Najvišje banovinske doklade se pobirajo v dravski banovini. Za skupno obremenitev s samoupravnimi dokladami pa je tudi važno, da so v Sloveniji tudi najvišje občinske doklade in da se samo v Sloveniji pobirajo okrajne cestne doklade. Najnižja obremenitev z dokladami pa je v Beogradu, ki je samoupravno področje izven banovin in se pobira le 20% občinska doklada brez banovinske ali kakšne druge samoupravne doklade.

Spremembe v uredbi o državnem in banovinskem cestnem skladu

Olajšanje za našega kmeta bo vsekakor odredba, ki pravi, da so tudi vozovi na vzmeteh, ki služijo potrebam kmečkega gospodarstva, oproščeni takse, kakršni so bili podvrženi po dosedaj veljavni uredbi. Ta oprostitev je omejena le v toliko, da ne velja za vozove na vzmeteh, ki služijo rednemu prevažanju tovorov v svrhu za sluzka.

Za tista zemljišča, ki mejijo na cesto, se bo plačevala pristojbina glede na dolžino fronte, kakor je bilo določeno v stari uredbi, pač pa se bo za zemljišča, ki meje s cesto in se nahajajo na oddaljenosti do 250 metrov od osovine ceste, plačeval znesek v višini polovice zemljiškega davka za dotično parcelo, odnosno del parcele, v oddaljenosti do 500 metrov pa četrtinski iznos zemljiškega davka za dotično parcelo ali del parcele.

Davščina za bicikle ne gre več v korist državnega cestnega fonda, temveč v korist banovinskega cestnega fonda z določilom, da se mora ta denar uporabiti izključno za graditev biciklističnih stez, bodisi ob državnih ali banovinskih cestah.

V členu 14. nove uredbe je določen ključ, kako se bo odslej delil izredni prispevek, ki se plačuje za avtomobile in avtomobile in sicer gre v državni cestni sklad 30% te vrste dohodkov, v banovinski cestni sklad 60%, občini pa, kjer je sedež dotičnih, ki plačujejo ta prispevek, pa pripada preostalih 10%.

Obrambni sklad od uslužbenskega davka, plačanega v davčnih znamkah

Na podstavi točke 13., § 19., II., finančnega zakona za leto 1939./40. predpisujem te-le

spremembe in dopolnitve navodila

za izvrševanje določb § 19. finančnega zakona za leto 1939./40. o posebnem prispevku O. P. št. 24.984 z dne 12. maja 1939.

»Službene novine kraljevine Jugoslavije« z dne 23. julija 1940., št. 166/LV 486,
»Službeni list« št. 367/64 1940.

Člen 1.

Točka 5. b) 2. navodila se spreminja in se glasi:

b) pri osebah, ki plačujejo uslužbenški davek v davčnih znamkah, se pobira posebni prispevek v posebnih znamkah istočasno z uslužbenškim davkom. Delodajalci oziroma njih zastopniki morajo v ta namen v davčno knjižico zaposlene osebe dobro prilepiti in s svojim pečatom in svojeročnim podpisom uničiti znamke za posebni prispevek v narodno obrambni sklad tako, da se znamka ne dá več uporabljati.

Znamke za posebni prispevek v narodno obrambni sklad se natisnejo predhodno v vrednosti po 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 15 in 20 din. Oblika znamke se objavi ob vsaki izdaji.

Znamke za posebni prispevek v narodno obrambni sklad se prodaja pri davčnih upravah in pri malih prodajalcih tobaka in kolkov in se ne smejo kupovati od nikogar drugega. Prodajalci morajo zahtevati te znamke od davčnih uprav po obrazcu, s katerim se zahtevajo davčne znamke za uslužbenški davek in jih morajo imeti stalno v zalogi v količinah, ki ustrezajo prometu. Ob dobavi znamk priznajo uprave malim prodajalcem istočasno 4 odstotno provizijo v breme dohoda od teh znamk.

Davčne znamke se začno uporabljati tistega dne, ki ga naknadno določi minister za finance z naredbo, v kateri se uredi tudi uradno poslovanje z znamkami.

Člen 2.

Te spremembe in dopolnitve stopijo v veljavo z dne razglasitve v »Službenih novinah«.

V Beogradu, dne 17. julija 1940, št. 46.290.

Pojasnilo o kolkovanju načrtov za gradbene dovolitve

Dravska finančna direkcija v Ljubljani je dne 18. marca 1940. pod št. 6065/1 — V ex 1940. obvestila kraljevsko bansko upravo, da je ministrstvo za finance, oddelek za davke pod št. 2476/III z dne 4. marca 1940. izdalo odločbo, da se gradbeni načrti kot priloge k odločbi o gradbeni dovolitvi taksirajo po tar. post. 2. taksnega zakona, t. j. sedaj po din 4.— za vsako prilogo.

To odločbo je izdalo ministrstvo za finance, ker so nekatera sreska načelstva in davčne uprave zahtevala za odobrene gradbene načrte takso po tar. post. 43. taksnega zakona. Odobreni gradbeni načrti niso samostojne listine, marveč priloge k odločbi o gradbeni dovolitvi, na katerih je posvedočeno, da so sestaven del odločbe, zaradi česar niso zavezani taksi po tar. post. 43., nego le taksi po tar. post. 2. taksnega zakona, na kar je opozorila kraljevska banska uprava že v svojem pojasnilu o državnih taksah za gradbene dovolitve (Sl. 1.316/46 ex 1936.).

Kralj. banska uprava dravske banovine.

V Ljubljani, dne 2. aprila 1940.

Vpogled v akte — pristojbine prost

Člen 133. davčnega zakona in tar. post. 41. in 42. zakona o taksah.

Finančno ministrstvo je rešilo z odlokom z dne 18. avgusta 1939., št. 51.659-III vprašanje zagrebske zveze denarnih zavodov v tem smislu, da se taksa 10 din (tar. post. 41) za prošnje za pogled davčnih aktov ne plača, če se vrši za preizkušnjo zaključenih aktov, odnosno materijala še v času pravnega postopka in če pravni rok za pritožbo še ni potekel. Taksa po tar. post. 42. pa se vedno plača za prepise aktov, tudi če je rok za pritožbo še odprt.

Pripominja še sledeče: V smislu 3 odstavka, člena 133. zakona o neposrednih davkih pristoji davčnemu zavezancu pravica na vpogled in prepis aktov, dokler teče pritožni rok ali pritožbeno postopanje ali rok za tožbo na upravno sodišče. V pravilniku k členu 133. davčnega zakona se to ponavlja, vendar s pristavkom, da je vpogled v akte dovoljen po vplačilu takse. To določilo v pravilniku pa je vodilo do napačnega tolmačenja in do zahtev takse din 10.— na navedene prošnje za vpogled. Tarifna postavka 41 pa taksiranje predvideva samo v slučaju, če se zahteva vpogled že rešenih (zaključnih) aktov.

To važno pojasnilo finančnega ministrstva priobčujemo radi tega, ker je več davčnih uprav v dravski finančni direkciji zahtevalo po din 10.— za vpogled v spise, zlasti za primerjave pri ocenitvi lastnih stanovanj za zgradarino. Davčne uprave so se pri tem večinoma sklicevale na pojasnilo dravske finančne direkcije v Ljubljani.

Ljubljana v številkah

Statistični odsek mestnega poglavarstva je izdal že drugi letnik »Statističnega letopisa mesta Ljubljane« za leto 1939.

Površina Ljubljane

Iz podrobnih podatkov prinašamo naslednje številke: površina mesta Ljubljane je 6537 ha, od tega je odpadlo na nerodovitna tla 703 ha, na vrtove 384 ha, travnike 2877 ha, njive 1607 ha, gozdovi 680 ha, pašniki 82 ha, močvirje in ribniki 74 ha, oproščene davka 202 ha. Največ vrtov ima Trnovsko predmestje: skoraj 52 ha, nadalje kat. občina Sv. Peter I. del 47 ha, travnikov je tudi največ v trnovskem predmestju 1340 ha, gozdov je največ v Zgornji Šiški 247 ha, v Štepanji vasi 105, v karlovškem predmestju 97 ha in v Spodnji Šiški 75 ha. Njiv je največ v Mostah 293 ha, v Dravljah 269 ha ter v Trnovem in Sv. Petru.

Gibanje prebivalstva

V letu 1939 je bilo 1000 porok (1938 958), 1088 (1112) rojstev in 863 (846) umrlih, tako da je znašal naravni prirastek 225 (266) oseb. Rodnost se je torej znižala, umrljivost pa zvišala. V lanskem letu je število prebivalstva Ljubljane, če upoštevamo samo naravni prirastek, brez selitvenega, ki je znatnejši, naraslo od 86.778 na 87.425.

Gradbena delavnost

Lansko leto je bilo zgrajenih v Ljubljani 173 (103) novih hiš s 602 (394) stanovanji, tako da je bil lanski prirastek na stanovanjih največji po vojni (1931. je bil tudi znaten: 496). Skupno je bilo v zgradbe investiranih 62.944.148 din, kar je največja vsota po vojni, od tega je investirala mestna občina 14.076.000 din, kar je z izjemo leta 1929 tudi največja investicijska vsota po vojni. Od skupnih investicij v zgradbe odpade na stanovanjske zgradbe lani 46.486.750 din (1938. 34.565.625 din), na nestanovanjske zgradbe pa 16 milijonov 457.398 (1.602.840) din.

Skupno je bilo lani pridobljenih 602 stanovanj (1938. samo 294) in 361 (297)

kopalnic, nadalje je bilo pridobljenih 2908 (1774) nestanovanjskih prostorov, pisarn, trgovin, delavnic, skladišč, pralnic, garaž i. t. d.

Ceste in kanali

Na koncu leta 1938. je imela Ljubljana 403.704 metre cest, od tega 15.375 m državnih in 23.385 m banovinskih cest, ostalo so bile mestne. Dolžina kanalov je lani narasla od 76.260 na 78.744 m.

Konzum Ljubljane

Lani je Ljubljana porabila 3.976.677 litrov (4.099.639) vina in 1.119.027 (835.544) litrov piva, nadalje 5.9 (5.7) milij. mleka, 10.12 (9.3) milij. kg moke, 17.74 (16.13) milij. komadov jaje, 468.550 (417.698) kg riža, 1.641.344 (1.552.870) kg skladdorja, 75.359 (59.221) kg surove kave in čaja, 13.826 (10.786) kg pražene kave in etikaterinega čaja, 116.335 (193.608) kg žitne kave, 455.736 (317.841) kg jedilnega olja i. t. d.

Vozila

Lani je število osebnih avtomobilov v Ljubljani naraslo od 604 na 658, tovornih od 193 na 211, motorjev pa od 500 na 519. Število koles pa se je povečalo od 21.050 na 22.817, tako da ima že vsak četrti Ljubljančan kolo. Na tramvaju je bilo lani 9.236.140 (7.601.445) potnikov, dohodki pa so znašali 10.32 (8.5) milij. din, največ odkar obstoja tramvaj v Ljubljani.

Mestni vodovod je lani oddal 50,9 (45.54) milij. litrov vode, plinarna je proizvedla 2.13 (2.1) milij. kubičnih metrov plina, elektrarna pa oddala 13.45 (13.0) milij. k. w. ur električnega toka, katerega je največ kupila od Kranjskih deželnih elektrarn in Česnja.

Plačilo stroškov za trotoar

Ponovna važna razzodba državnega sveta z dne 7. marca 1940., št. 27.625/28.

Državni svet je v drugem oddelku na tožbo N. N. iz Ljubljane proti sodbi Upravnega sodišča v Celju A-234/38-7 od 13. septembra 1938, s katero je bila na tožbo mestnega poglavarstva v Ljubljani razveljavljena rešitev bana dravske banovine v br. 5519/1 od 24. VII. 1938., v stvari naplčila stroškov za postavljanje hodnikov, na osnovi člena 37., 38. in 41. zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih in glede na zakon o taksah z dne 7. marca 1940. leta rešil: Razveljavlja se osporavana sodba kot protivna zakonu.

Razlogi.

Po razmotrivanju tožbe osporavane sodbe in ostalih aktov, ki se nanašajo na ta predmet, državni svet je našel; po § 122. gradbenega zakona, vrši napravo trotoarja do privatnih zemljišč občina na osnovi pristojno odobrenih načrtov, a po § 123. cit. zakona »lastniki zemljišč so dolžni povrniti občini efektivne stroške za napravo trotoarja v dolžini svojih posestev v ulicah predvidenih z regulacijskim načrtom«.

Iz teh zakonskih predpisov izhaja, da je občina upravičena zahtevati plačilo efektivnih stroškov od lastnika zemljišča samo za izdelavo »trotoarja«, a pod izrazom trotoar je razumeti tisti del ulice, ki se nahaja neposredno poleg samega zemljišča dotičnega lastnika in ki je namenjen pešcem v uporabo.

V konkretnem primeru se zahteva od pritožnika, da nosi stroške za izdelavo robnikov, ki se nahajajo na makadamskem pasu, vendar je taka zahteva ljubljanske občine nasprotna §§ 122. in 123. cit. zakona, ker ima občina po teh pravico na plačilo stroškov za izdelavo robnikov na trotoarju, ki se nahaja ob samem posestvu tožilca, a ne tudi za napravo robnika na

makadamskem pasu te ulice, ker se ta pas v nobenem primeru ne more smatrati kot sestavni del trotoarja.

Iz teh razlogov je sodba upravnega sodišča v Celju, v kolikor razpravlja rešitev bana nasprotna zakonu, pa se je zato morala kot taka razveljaviti, kot je to v dispozitivu te rešitve.

Plačilo stroškov za popravilo Št. Peterske cerkve v Ljubljani

Prvo društvo hišnih posestnikov v Ljubljani je predložilo mestnemu poglavarstvu sledečo prošnjo:

Na 41. rednem občnem zboru Prvega društva hišnih posestnikov v Ljubljani, dne 9. aprila t. l. je bila soglasno med drugimi sprejeta tudi naslednja resolucija:

Društvenemu odboru se naroča, da s posebno prošnjo prosi mestno poglavarstvo, odnosno občinski svet, da mestna občina prevzame plačilo ostanka stroškov za popravilo Št. Peterske cerkve v Ljubljani v približnem znesku din 800.000.—, ki naj se jih dá v prihodnjih 8 letih v mestni proračun po din 100.000.—, ali pa v štirih letih po din 200.000.—. Pri tako visokem mestnem proračunu se to ne bo občutilo, če se bo nekaj drugih postavk nekoliko znižalo. Ljubljanski davkoplačevalci so zaradi splošnega povišanja občinskih doklad, uvedbe narodno-obrambnega fonda, ki je bil za leto 1940. izdatno povišan in zaradi povišanja dopolnilnega davka tako visoko obremenjeni, da nikakor niso v položaju še nadalje plačevati 10 odstotno cerkveno doklado.

Mestno poglavarstvo prosimo, da blagovoli to resolucijo s priporočilom predložiti v sklepanje mestnemu svetu ljubljanskega, katerega obenem prosimo, da blagovoli upoštevati težke obremenitve ljubljanskih hišnih posestnikov. Stare hiše so v Ljubljani obdavčene nad 42 odstotkov, nove pa nad 20 odstotkov. Medtem ko znaša v Zagrebu obremenitev starih hiš samo okrog 20 odstotkov, novih hiš pa okrog 10 odstotkov. V Zagrebu znašajo vse avtonomne doklade 75 odstotkov, v Ljubljani pa 125 odstotkov. Medtem v Zagrebu nimajo ne vodarine, ne gostiščine in le prav neznatno kanalsko pristojbino, kar znaša za stare hiše v Ljubljani 13 odstotkov. Voda se v Zagrebu plačuje po porabi po din 1.20 za 1 kubični meter, pa še pravijo, da je predraga. V Ljubljani bi bili hišni posestniki pripravljani plačevati vodo po din 3.— za 1 kubični meter, če bi mestno poglavarstvo uvedlo pobiranje po porabi.

Pri tem se ne more prezreti dejstva, da je bila v zadnjih letih popravljena večina ljubljanskih župnih cerkva in to samo z lastnimi dohodki in prostovoljnimi prispevki. Prisilno izterjevanje cerkvene doklade pa zelo slabo vpliva na davkoplačevalce in jim povzroča samo nejevoljo. Zlasti je to težko za župljane nove župnije Sv. Družine v Mostah, kjer morajo še vedno plačevati za popravilo Št. Peterske cerkve.

Če bo mestno poglavarstvo oziroma mestni svet ugodil naši upravičeni prošnji, bodo vsi davkoplačevalci sedanje Št. Peterske kakor tudi Moščanske župnije občinskemu svetu zato hvaležni in bo v vsakem oziru blagohotno delovalo to v pomirjenje.

Če bi občinski svet pa nikakor ne mogel sprejeti ostanka stroškov za popravilo Št. Peterske cerkve v proračun, naj se pa pobiranje ustavi in skuša posojilo obrestovati s cerkvenimi lastnimi dohodki in še prostovoljnimi prispevki, kakor je to napravilo v drugih ljubljanskih župnijah.

Naš predsednik je v tej zadevi osebno interveniral pri mestnem županu g. dr. J. Adlešiču in pri predsedniku fin. odbora mestne občine ljubljanske g. K. Dermastiju. Odgovora na to prošnjo še nismo prejeli.

Stroga obsodba zaradi neupravičenega povišanja najemnine

List »Kučevlaknik«, Novi sad, 6. januarja 1940. piše:

Pred kratkim se je pred okrajnim sodnikom N. N. vršila razprava zaradi neupravičenega povišanja najemnine kleparju Ljudevitu Schliku. Dne 10. decembra je Schlik namreč prejel od Spitzera pismo, s katerim mu sporoča, da mu povišuje najemnino za prostore v hiši, Hatzo-va števil. 25 na 1200 dinarjev mesečno, počeni s 1. januarjem 1940. Obenem mu sporoča, da mora svoje predmete iz dvorišča odstraniti in uporabljati dvorišče samo za dovoz in odvoz blaga. Ker je Schlik smatral povišanje najemnine kot neupravičeno, je vložil na sodišču kazensko prijavo.

Na razpravi je zastopnik tožnika gosp. dr. Veselič spopolnil prijavo s tem, da je prostor za delavnico na dvorišču oddal v najem Schliku l. 1935. za 500 dinarjev mesečno, ter da je ta najemnina povišana dne 1. julija 1939. na 800 dinarjev. Obtoženi Spitzer Viljem se ne čuti krivega ter trdi, da mu prav za prav ni šlo za povišanje najemnine, temveč da je imelo njegovo pismo povsem drug namen. Oškodovani je namreč kleparski obrtnik. Ker dela na demontiranju strojev, povzroča na dvorišču s tem velik ropot ter se radi tega pritožujejo ostali najemniki in okoliški sosed. Schlik je bil na to večkrat opozorjen, a brez uspeha. Razen tega je on stemi stroji tako zastavil dvorišče, da ga ne more nihče rabiti, niti ne more nikomur služiti.

Mislil sem, da se bom s povišanjem najemnine najlažje iznebil takega najemnika. Za povišanje najemnine pa nisem imel resnega namena, ker sem najemnino povišal šele s 1. aprilom, a ne za sledeči mesec. Razen tega nisem najemnine, razen temu najemniku, nikomur povišal.

Oškodovani na to pripominja, da v pisnu ni nikjer omenjeno, da se najemnina povišuje zaradi nemira oziroma ropota ali da gre za odpoved najemne pogodbe.

Obtoženi še pripominja, da je nameraval prostore, ki jih ima v najemu Schlik, uporabiti za svoje najemnike kot zaščitne prostore od napadov iz zraka.

Sodišče ni izvedlo dokaznega postopanja, ker je smatralo, da po priznanju obtoženega ni potrebno zasliševati predlaganih prič, temveč je izreklo obsodbo, s katero se Spitzer Viljem obsoja na 20 dni zapora, 2000 dinarjev denarne kazni in na 200 din povprečnine. Obsodbo je po pravomočnosti objavil v časopisih ob stroških obsojenega, denarna kazen pa gre v fond za prehrano siromašnih.

Dočim se je oškodovani zadovoljil z razsodbo, je obsojeni prijavil priziv proti izreku sodišča o krivdi in kazni. Ves spis bo oddan okrožnemu sodišču kot prizivnemu sodišču, da doprinese končno sodbo.

Po koliko kmet kupuje

Narodna banka je sestavila seznam predmetov, ki jih kmet prodaja in kupuje po njih važnosti v kmetskem gospodarstvu. Razume se, da slika ni v vseh pokrajinah države enaka, ker so razmere drugačne v žitorodnih krajih kot v pasivnih krajih.

Kaj kmet kupuje

Po podatkih Narodne banke je od skupne nakupne vsote kmeta odpadlo na predmete za prehrano 28.94% (to so predvsem sladkor 19.31, jedilno olje 5, kava 1.64, riž 1.81 in pivo 1.18%), za obleko se izda 13.19%, voln. tkanine 4.30, bomb. predivo 3.90, anilinske barve 2.50, umetna svila 1.76 in gumijaste opanke 7.65%, nadalje odpade na kulturne in ostale potrebe 20.88% (petrolej 8.44, pisalni papir 2.57, čaša za vodo 6.44, emajlirana posoda

3.43%) in končno na gradbeni material 16.88% (od tega jelove deske 4.78, hrastove doge 1.03, opeka 2.84, strešniki 1.75, žebliji 1.46, plug 5.02%). Skupno tvorijo vsi izdatki za te predmete 100% in če vzamemo vsoto, ki jo je moral kmet izdati za nakup teh predmetov leta 1937 kot 100, dobimo, da je znašal izdatek v isti namen decembra 1938. 102.74, avgusta 1939. 104, januarja 1940. 123.14 in marca 125.31%. Od leta 1937. pa do marca 1940. so najbolj narasle cene v tehle skupinah: gradbeni material za 39.97%, ker je indeksna številka narasla na 139.97, obleka in obutev za 37.68%, predmetov za prehrano za 8.50 in predmetov za kulturne in ostale potrebe za 17%.

Primerjava indeksa cen predmetov, katere mora kmet kupovati in katere prodaja, nam kaže naslednjo sliko (vse cene so vzete leta 1937. kot 100):

	prodaja	kupuje
marec 1938.	110.06	104.57
junij	122.20	102.90
september	120.31	102.67
december	117.52	102.74
marec 1939.	114.35	103.38
junij	118.63	103.32
avgust	112.26	104.0
januar 1940.	136.81	121.14
marec	149.58	125.31

To pomeni, da so cene do avgusta 1939. za one predmete, ki jih kmet prodaja, bolj narasle kakor cene onih predmetov, katere kmet kupuje. Še bolj pa se je to pokazalo v začetku vojne in v nadaljnjem poteku. Razlika je znašala n. pr. januarja 1938. 5.49 točke, avgusta 1939. 8.26%, v marcu 1940. pa je razlika narasla že na 23.27 točke. To pomeni, da se je kupna moč kmeta veliko bolj povečala v zadnjih časih in da so škarje postale ugodnejše za kmeta. Vendar nam doba samo dveh let pove še premalo, da bi popolnoma presodili razvoj škarij v korist kmeta.

Seveda pa je treba upoštevati še važno dejstvo, na katerega opozarja sama Narodna banka. Cene za nekatere industrijske surovine so bile letos znatno povečane, tako n. pr. za vse oljarice, posebno pa za semena sončnic za 38.15%, bombažnega vlakna za 62%, sladkorne pese za 4.55% in ricinosevega semena za 11.5%. Vsekakor bo to imelo za posledico tudi podražitev izdelkov, n. pr. olja, bombažnih tkanin, sladkorja itd.

Nekoliko boljših primerov

Najemnik je odpovedal stanovanje, ker stanovanje ni odgovarjalo njegovi družini. Ob selitvi bi moral najemnik plačati še enomesečno najemnino, polovico te pa je zadržal, ker se je v tej hiši izgubil njegov pes — a zato mora odgovarjati samo lastnik hiše. On trdi, da je vreden ta pes najmanj toliko, kot polmesečna najemnina. Kaj more v tem primeru napraviti hišni posestnik?

* * *

Zelo zanimiv je tudi naslednji primer. Najemnik je v nedeljo odšel na izlet ter je ob tej priliki pustil odprto dvoriščno okno v svojem stanovanju. Mačka, ki je to opazila, skoči skozi okno na najemnikovo lepo pospravljeno posteljo in skoti tam štiri krasne mačke. Ko je prišel najemnik zvečer domov, se blaženo približa postelji, da bi si odpočil trudne ude. Čaka ga pa silno mijavkanje. Takoj je nastala nevihta in so lezle skozi okno ena za drugo mlade mačice s svojo materjo. Kdo je vsem temu kriv? Najemnik trdi, da v tem primeru ni kriv lastnik hiše, temveč edino hišnik. On pravi: hišnik mora paziti na red v hiši, a to ni red, če skozi odprto okno skoči mačka v stanovanje. Tej se to ne more oprostiti niti tedaj, če je to bilo neodločljivo.